

Prof. dr hab. Iwona Sagan
Uniwersytet Gdański

Recenzja
dorobku naukowego, dydaktycznego oraz organizacyjnego
dr. Bartosza Bartosiewicza w związku z postępowaniem o nadanie stopnia
doktora habilitowanego w dyscyplinie Geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka
przestrzenna wykonana na
wniosek Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinie
Geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna

1. Podstawa formalna recenzji

Recenzję wykonałam na podstawie pisma Przewodniczącego Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna zawierającego informację o powołaniu mnie na recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym dr. Bartosza Bartosiewicza wszczętym decyzją Rady Doskonałości Naukowej. Otrzymałam w formie elektronicznej i papierowej dokumentację obejmującą:

1. kopię dyplomu stwierdzającego posiadanie stopnia naukowego doktora nauk o Ziemi w zakresie geografii;
2. autoreferat przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych w języku polskim i angielskim;
3. wykaz osiągnięć naukowych; dydaktycznych i organizacyjnych;
4. oświadczenia o współautorstwie;
5. kwestionariusz osobowy;
6. kopie 15 publikacji, obejmujących 10 artykułów oraz pięć rozdziałów w monografiach, składających się na przedłożone do oceny osiągnięcie naukowe.

2. Ogólna charakterystyka habilitanta

Dr Bartosz Bartosiewicz uzyskał magisterium w zakresie geografii na Wydziale Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego w 2004 r. na podstawie pracy magisterskiej o tematyce z zakresu obejmującego zagospodarowanie środowiska i samorząd terytorialny. W roku 2007 został zatrudniony w Instytucie (uprzednio Katedrze) Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej Wydziału Nauk Geograficznych UŁ, zaś w rok później uzyskał stopień naukowy doktora na podstawie rozprawy zatytułowanej „Zróżnicowanie przestrzenne infrastruktury komunalnej w gminach miejsko-wiejskich regionu łódzkiego”. Promotorem rozprawy był prof. dr hab. Tadeusz Marszał, a jej recenzentami prof. dr hab. Janusz Słodczyk oraz prof. dr hab. Andrzej Suliborski. Od momentu zatrudnienia Habilitant kontynuuje pracę w tej samej jednostce.

3. Ocena osiągnięcia naukowego

Habilitant przedstawił jako osiągnięcie naukowe cykl 15 publikacji, które ukazały się drukiem w okresie 11 lat, czyli w latach 2011–2022. Przedstawione do oceny publikacje charakteryzują się dużą spójnością tematyczną. Dotyczą one problematyki struktury i powiązań przestrzennych regionów miejskich w Polsce. Należy w tym miejscu podkreślić, iż przedmiotem badań Autora są regiony miejskie delimitowane w oparciu o różne kryteria, ale będące efektem starań badawczych związanych z identyfikacją obszarów miejskich, powiązanych funkcjonalnie i stanowiących znacznie bardziej rzeczywiste struktury przestrzenne niż najczęściej wykorzystywane w badaniach terytorialnych jednostki podziału administracyjnego. Próba przybliżenia opisu badawczego do sytuacji rzeczywistej, a nie administracyjnej wiąże się z podstawowym wyzwaniem, a mianowicie identyfikacją zwartych terytorialnie układów miejskich i koniecznością przestrzennego ich domknięcia. Nie jest zatem zaskakujące, że pierwsza z czterech wskazanych przez Kandydata osi tematycznych spajających recenzowany cykl publikacji dotyczy problematyki delimitacji regionów miejskich i identyfikacji stopnia ich spójności.

Wkład Autora w dorobek badawczy w tym zakresie wiąże się przede wszystkim z opracowywaniem i weryfikacją metod służących określeniu stopnia spójności terytorialnej badanych obszarów, a w konsekwencji ich delimitacji. Wdrażanie autorskich metod badawczych, opracowywanych z wykorzystaniem światowych doświadczeń badawczych problemu, niewątpliwie przyczyniło się do rozwoju tego kierunku analiz naukowych w Polsce. Wykorzystywanie technik badawczych stosowanych w ramach analiz formalnych

zapewniało porównywalność i obiektywność wyników prowadzonych badań, oczywiście w ramach przestrzeni wyznaczonej przez przyjęte parametry i zapisy formalnych zależności między nimi. Tradycje delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych w oparciu o dojazdy do pracy są w dorobku dyscypliny duże, to wykorzystywane przez Autora podejście do badanych układów jako wielowęzłowych sieci a nie monocentrycznych układów należy do rzadkości i wzbogaca polską metodologię badawczą w tym zakresie.

Powiązania przestrzenne stanowią kolejny, integralnie związany z delimitacją spójnych funkcjonalnie regionów miejskich problem badawczy obecny we wszystkich przedłożonych publikacjach. Powiązania przestrzenne są identyfikowane na podstawie dojazdów do pracy. Ten nurt badawczy dotyczy relacji pomiędzy potokami dojazdów do pracy a strukturą urbanistyczną regionu funkcjonalnego. Należy podkreślić znaczenie poznawcze ale też aplikacyjne tego kierunku badań Habilitanta. Coraz powszechniej obecna w praktyce planistycznej staje się świadomość, iż domknięcie administracyjne jednostek terytorialnych coraz słabiej odzwierciedla rzeczywiste związki przestrzenne. Potrzeba identyfikacji zwartych przestrzennie układów funkcjonalnych staje się zatem koniecznością w prowadzeniu polityk terytorialnych zaspokajających na potrzeby społeczno- gospodarcze.

W przywoływanej jako kluczowa dla tego obszaru badawczego pracy napisanej we współautorstwie z S.Marcińczakiem autorzy stwierdzają, że układy dojazdów do pracy są kształtowane w nawiązaniu do struktury przestrzennej regionu miejskiego co jest wnioskiem o silnej autokorelacyjnej zależności. Zidentyfikowane krótsze dojazdy w regionach o policentrycznych strukturach tylko to potwierdzają. Potoki dojazdów do pracy i układ przestrzenny rynków pracy są wzajemnie od siebie zależne. Wnioski dotyczące powiązań między wielkością regionu miejskiego a długością dominujących dojazdów, dodatkowo odniesione do ogólnego poziomu zurbanizowania kraju wydają się nie uwzględniać szeregu uwarunkowań mających wpływ na kształtowanie się powiązań przestrzennych w regionach miejskich. Odwołując się do poziomu urbanizacji kraju autorzy jednak nie precyzują o jakiego typu urbanizację chodzi; czy jest to urbanizacja rozumiana w aspekcie demograficznym czy ekonomicznym? Biorąc pod uwagę intensywne procesy suburbanizacyjne w kraju także aspekt przestrzenny jest nie bez znaczenia. Informacje te są tym bardziej istotne, że poziom urbanizacji w Polsce jest porównywany z wybranymi krajami zachodniej Europy. Poszukiwanie zależności o sile wyjaśniającej i interpretacyjnej pomiędzy długością dojazdów a wielkością powierzchni regionu stoi poniekąd w sprzeczności z głównym kierunkiem interpretacyjnym, który Kandydat wiąże ze strukturą systemu osadniczego i z siecią powiązań a nie ze statystyką obszarową. Wydaje się, że sama analiza

gęstości sieci dróg bez uwzględnienia specyfiki funkcjonalnej węzłów nie daje wystarczających przesłanek do formułowania wniosków ogólnych. Takie zmienne jak np. charakter rynków pracy, cechy jakościowe kapitału ludzkiego w regionie ale też czas dojazdów mogą mieć kluczowy wpływ na kształtowanie się potoków codziennych dojazdów do pracy. Długość dojazdów może być znacznie silniej skorelowana z poziomem kwalifikacji zawodowych ich uczestników i funkcjonalną strukturą rynków pracy niż z gęstością sieć dróg i wielkością obszarów. Nie ulega wątpliwości, że badane przez Autora powiązania przestrzenne są wielowymiarowym i trudnym interpretacyjnie procesem, który nieustannie dostarcza nowych wątków i aspektów badawczych. Każda więc próba analitycznego zmierzenia się ze skomplikowaną rzeczywistością powiązań przybliży do lepszego ich poznania i otwiera pole do dalszej dyskusji i badań.

Z powyższych zainteresowań badawczych Autor rozwinął kolejny nurt swoich badań a mianowicie miejskie regiony policentryczne. W nurcie tym, podobnie jak w badaniach delimitacyjnych Habilitant rozwija przede wszystkim metodykę pomiaru policentryczności. Dobra znajomość aktualnej światowej literatury przedmiotu świadczy o aktywnie prowadzonych badaniach w tym zakresie i pozycjonuje je w głównym nurcie międzynarodowej aktywności naukowej w tej tematyce. Dowodem na wkład Autora w rozwój metodyki badań policentryczności regionów jest otwarcie dyskusji w międzynarodowym piśmiennictwie nad względnością charakterystyk policentryczności uwarunkowanych użytą techniką pomiarową. W naukach społecznych dyskusje dotyczące wpływu użytych metod na wynik badań mają fundamentalne znaczenie i nazbyt rzadko są obecnie podejmowane. Tym znaczącej jest dorobek Autora w tym zakresie.

Badania nad funkcjonalną policentrycznością regionów, które w analizach są opisywane dojazdami do pracy, warto byłoby skorelować z badaniami dostępności rynku mieszkaniowego, którego wpływ na rozmieszczenie zasobów pracy w Polsce jest ciągle silniejszy niż dostępność miejsc pracy. Odwołania w analizie do procesów suburbanizacji po części adresują ten problem ale suburbanizacja jest tylko jednym w elementach nie zrównoważonych rynków mieszkaniowych.

Listę tematów badawczych składających się na dorobek Habilitanta zamyka problematyka ewolucji struktury przestrzennej regionów miejskich. Próba uchwycenia dynamiki i kierunków zmian jest niełatwym wyzwaniem, szczególnie w analizach polskich sytuacji społeczno-gospodarczej. Niespójność i fragmentaryczność dostępnych danych statystycznych zniechęca badaczy to podejmowania prób przeprowadzenia analiz porównawczych zjawisk dla różnych przekrojów czasowych. Autor, ponownie we współpracy

z S.Marcińczakiem przeprowadził analizę porównawczą struktur przestrzennych regionów miejskich w kraju dla dwóch okresów czasowych o interwale ok. 30 lat. Uzyskane wyniki wskazują na dużą inercję infrastrukturalną powodującą relatywnie niewielkie zmiany w strukturach funkcjonalnych regionów. Niewątpliwie postawy behawioralne i tradycje społeczne mają w tym względzie również istotne znaczenie.

Przedłożone przez Habilitanta do oceny osiągnięcie naukowe nie budzi zastrzeżeń od strony merytorycznej oraz empirycznej i wnosi znaczącą wartość w rozwój międzynarodowych i krajowych badań regionów miejskich. Zaproponowane w cyklu opublikowanych artykułów podejścia i interpretacje prowokują do dalszych poszukiwań i wyjaśnień kontynuujących wątki badawcze podjęte przez Autora.

4. Ocena pozostałego dorobku naukowo-badawczego

- **ilościowy dorobek publikacyjny**

Habilitant posiada w swym dorobku wypracowanym po uzyskaniu stopnia doktora, poza ocenianym w poprzednim punkcie zbiorem publikacji:

- 22 artykuły; w tym 3 autorskie i 19 współautorskich;
- 2 monografie; 1 autorską i 1 współautorską;
- 16 rozdziałów w monografiach, w tym 4 autorskie i 12 współautorskich;
- 14 redakcji; w tym 5 współredakcji opracowań monograficznych oraz 9 redakcji tematycznych numerów czasopism naukowych: 6 redakcji autorskich i 3 współautorskie.

Miary bibliometryczne dorobku są wysokie. Sumaryczny IF wynosi ponad 16, liczba cytowań w Google Scholar, które oddaje najbardziej pełny wymiar cytowań w naukach społecznych to 318 w momencie składania wniosku, a obecnie wynosi już 361, podobnie jak h-indeks, który w tej bazie wzrósł z podanych 10 do 12.

Dorobek publikacyjny Habilitanta jest więc znaczny i konsekwentnie powiększany. Przedłożony jako osiągnięcie cykl 15 prac opublikowanych w ciągu 11 lat oraz zestawie pozostałych publikacji i prac redakcyjnych dowodzą wysokiej aktywności badawczej i będącej jej następstwem aktywności publikacyjnej po uzyskaniu stopnia doktora.

- **udział w projektach badawczych**

Rozwój naukowy i dorobek Habilitanta są następstwem konsekwentnie prowadzonej aktywności badawczej w formie uczestnictwa w naukowych projektach badawczych.

Kandydat uczestniczył w realizacji siedmiu projektów; w jednym projekcie europejskim, finansowanym ze środków ESPON oraz sześciu krajowych finansowanych ze środków właściwego ministerstwa lub ze środków regionalnych. Aktualnie Kandydat również realizuje projekt badawczy finansowany przez NCN, którego jest kierownikiem.

Konsekwentnie rozwijana i doskonalona aktywność projektowa skutkowałą przechodzeniem z pozycji członka zespołu i wykonawcy na pozycje kierownika zespołów projektowych. Aktywność projektowa Kandydata jest wręcz modelowa, ściśle warunkowana rozwojem kolejnych zainteresowań badawczych i podejmowanych tematów. Jej rezultatem było stałe doskonaleniem warsztatu badacza i budowanie bogatego dorobku publikacyjnego, a także poprzez aktywność konferencyjną nawiązywanie współpracy naukowych nie tylko krajowych ale także zagranicznych.

- **udział w konferencjach naukowych**

Habilitant wykazał w dorobku czynny udział w 44 konferencjach; w tym w 28 krajowych i 16 konferencjach międzynarodowych. Wygłosił jeden wykład na zaproszenie z zagranicy. Aktywnie uczestniczył w organizacji seminariów naukowych, wykładów. W 14 letnim okresie po uzyskaniu stopnia doktora uczestniczył zatem średnio w trzech konferencjach w ciągu roku co jest dobrym poziomem aktywności konferencyjnej.

Na podkreślenie zasługuje aktywne uczestnictwo Kandydata w organizacji konferencji. Przez 10 lat (2009–2019) był sekretarzem oraz członkiem komitetu organizacyjnego międzyuczelnianej cyklicznej konferencji naukowej organizowanej przez Uniwersytet Łódzki oraz Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, poświęconej tematyce małych miast. Organizacja cyklu konferencyjnego była ściśle związana i wynikała z członkostwa w Towarzystwie Urbanistów Polskich oraz aktywnej pracy na jego rzecz. Kandydat pełnił funkcję sekretarza a następnie wiceprezesa łódzkiego oddziału TUP.

O wysokim poziomie aktywności naukowej Pana dr Bartosza Bartosiewicza świadczy również zaangażowanie w prace komitetów redakcyjnych trzech czasopism naukowych. W czasopiśmie *Space-Society-Economy* pełni od roku funkcję naczelnego redaktora. Od pięciu lat w sposób stały współpracuje z międzynarodową siecią naukową skupioną wokół tematyki miejskich regionów policentrycznych. Międzynarodowa współpraca przekłada się na jakość prac i publikacji Habilitanta.

Podsumowując całość dorobku publikacyjnego dr. Bartosiewicza oraz jego aktywność naukową należy stwierdzić, że nie budzą one wątpliwości co do jakości oraz zakresu i zasługują na pozytywną ocenę.

5. Ocena dorobku dydaktycznego oraz popularyzatorskiego

Dorobek dydaktyczny Habilitanta jest wręcz imponujący. Pełnił funkcję promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim. Wypromował 135 prac dyplomowych, magisterskich, licencjackich oraz inżynierskich, z których cztery uzyskały nagrody na konkursach.

O umiejętnościach dydaktycznych i pracy ze studentami najlepiej świadczy fakt, że Kandydat był 9-krotnie (corocznie lub co drugi rok) wskazywany przez studentów jako najlepszy nauczyciel akademicki wydziału. Jest też twórcą i opiekunem studenckiego Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej.

Aktywność dydaktyczna Habilitanta ma również wymiar międzynarodowy, uczestniczył bowiem w czterech programach kształcenia poza granicami kraju w ramach programu Erasmus+.

Habilitant aktywnie popularyzuje naukę i współpracuje z otoczeniem społeczno-gospodarczym. W znacznej mierze wynika to z tematyki którą się zajmuje, a która bezpośrednio dotyczy miasta i regionu. Dowodem tej współpracy było nagrodzenie pracy magisterskiej i doktorskiej Kandydata przez Marszałka Województwa Łódzkiego. W swoim dorobku dr Bartosiewicz ma 10 ekspertyz wykonanych na zamówienie instytucji publicznych.

Od ponad 10 lat współpracuje z Urzędem Miasta Łodzi. Aktywnie uczestniczył w utworzeniu Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego, który stanowi stały obszar jego analiz naukowych. Uczestniczył w opracowaniu Strategii ŁOM. Współpracuje również z Narodowym Instytutem Samorządu Terytorialnego, którego był nawet pracownikiem etatowym przez dwa lata.

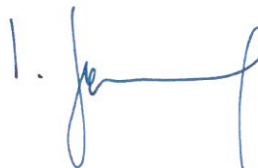
Habilitant wykorzystuje w praktyce także swą wiedzę i wyniki badań w zakresie funkcjonowania oraz organizacji transportu zbiorowego. Między innymi aktywność Kandydata w tej tematyce doprowadziła do podpisania umowy o współpracy między UŁ a UMŁ.

Podsumowując ten zakres dorobku Habilitanta należy stwierdzić, że jest on bardzo duży. Aktywność popularyzująca badania naukowe, umiejętność podjęcia efektywnej współpracy z praktyką mają we współczesnej rzeczywistości strategiczne znaczenie dla społecznej roli nauki. Z tego względu utalentowani w tym zakresie akademicy wnoszą cenny wkład we wdrożenia praktyczne i przybliżanie społeczeństwu efektów pracy środowiska naukowego.

6. Podsumowanie oceny i wniosek końcowy

Podsumowując osiągnięcia naukowe dr Bartosza Bartosiewicza wykazane w dostarczonych materiałach obejmujących cykl publikacji będących osiągnięciem naukowym Habilitanta, jego pozostały, obszerny dorobek publikacyjny, bogate doświadczenie dydaktyczne, organizacyjne oraz popularyzatorskie stwierdzam, że Kandydat spełnia wymagania w zakresie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie Nauk Społecznych, w dyscyplinie Geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna w myśl ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*.

Wnoszę o dopuszczenie Kandydata do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie Nauk Społecznych w dyscyplinie Geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna.

Gdańsk, 22 sierpnia 2022 r.